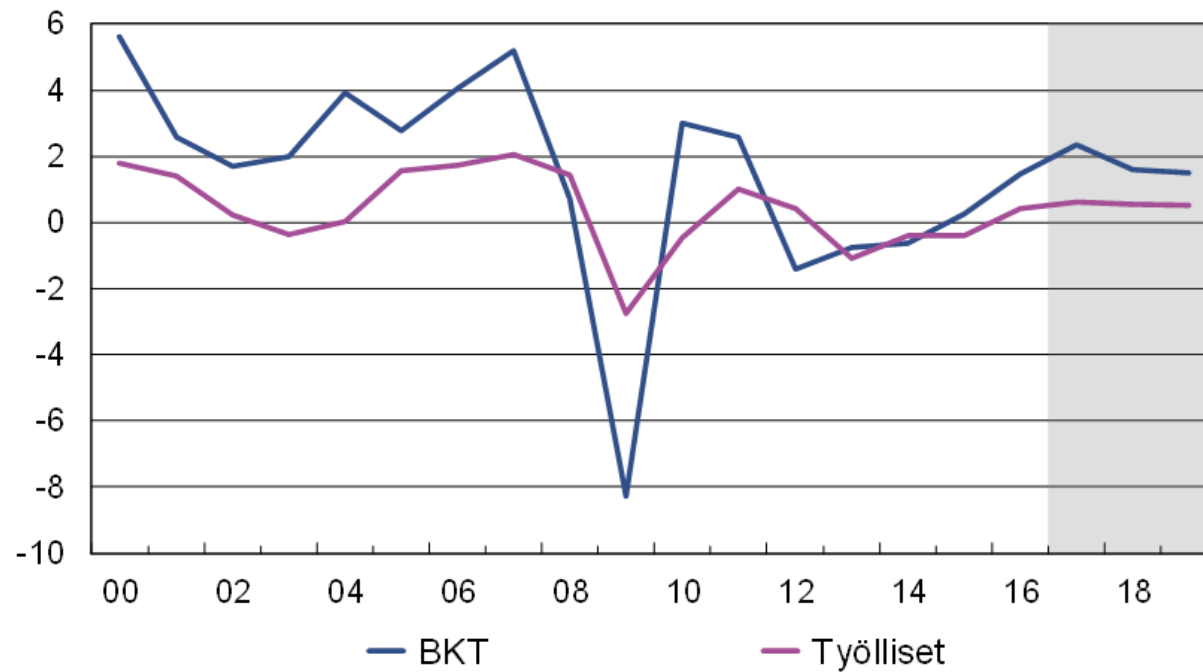

Valtiovarainministeriön kanta vuoden 2018 valtion talousarvioesitykseksi Kuntatalouden näkökulma

17.8.2017
Minna Punakallio

Taloukasvu on piristynyt 2017, mutta työllisyyskehitys paranee vaimeasti

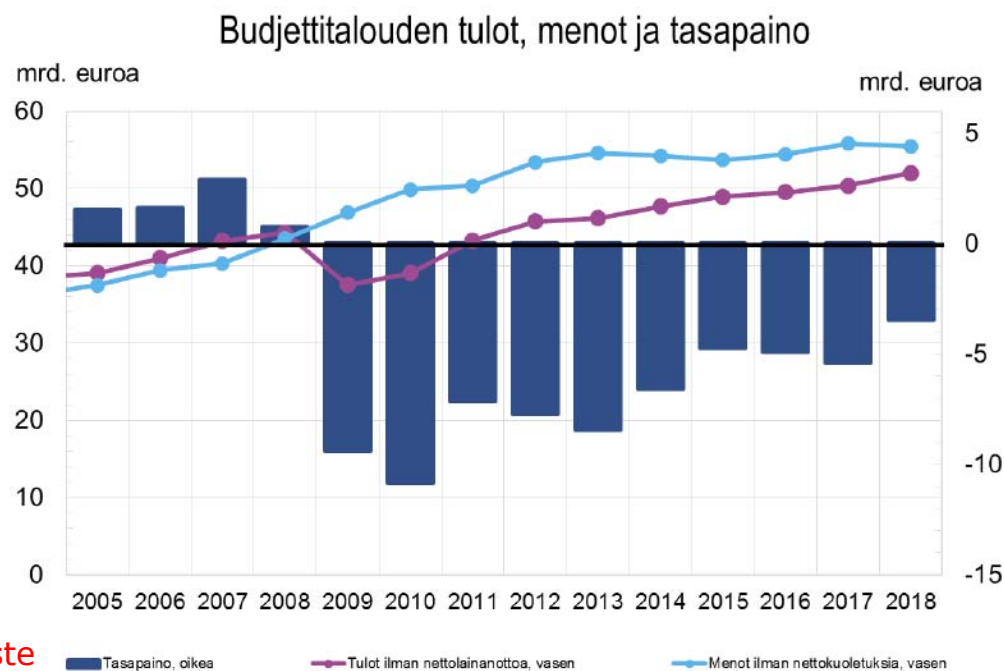

Mitä VM-budjettiesitys 2018 pitää sisällään?

- VM budjettiesitys pohjautuu keväällä hyväksyttyyn julkisen talouden suunnitelmaan. Ei uusia menopäätöksiä (paitsi sote- ja maku-valmisteluun liittyvä leikkaus), ei uusia veropäätöksiä
- Esityksen pohjana kuntataloudessa edelleen kehyksessä käytetyt laskennalliset menosäästöt ja niihin pohjautuvat valtionosuusleikkaukset
- Valtion menot 55,4 mrd. €, hiukan (vajaat 400 milj. €) vähemmän kuin tälle vuodelle on budjetoitu
- Valtion tulot 52 mrd. €
- Alijäämä 3,4 mrd. €
- Valtion velka nousee 111 mrd. euroon

Valtion budjettitalouden tasapaino

2014 (TP): –6,6 mrd. euroa
2015 (TP): – 4,7 mrd. euroa
2016 (TP): – 4,9 mrd. euroa
2017 (LTA1): –5,4 mrd. euroa
2018 (TAE): –3,4 mrd. euroa

Kuntatalouden uusi tulo- ja menoennuste valmistuu syyskuun alkupuolella.

Hallituksen tavoittelemat säästöt eivät ole toteutuneet kuntataloudessa täysimääräisesti

- Hallitus tavoittelee julkiseen talouteen hallituskaudella neljän miljardin säästöjä, josta kuntatalouden osuus on noin 700 milj. euroa
- Kesäkuussa 2017 kuntakysely hallituksen esittämien säästöjen euromääräisestä toteutumisesta
- Kuntien mukaan hallituksen toimenpiteet ovat näkyneet kuntataloudessa 220 milj. eurolla
- Hallituskauden loppupuolella on vielä aikaa toteuttaa lisäsäästöjä
- Kuntien muut säästötoimet tasapainottavat tilannetta

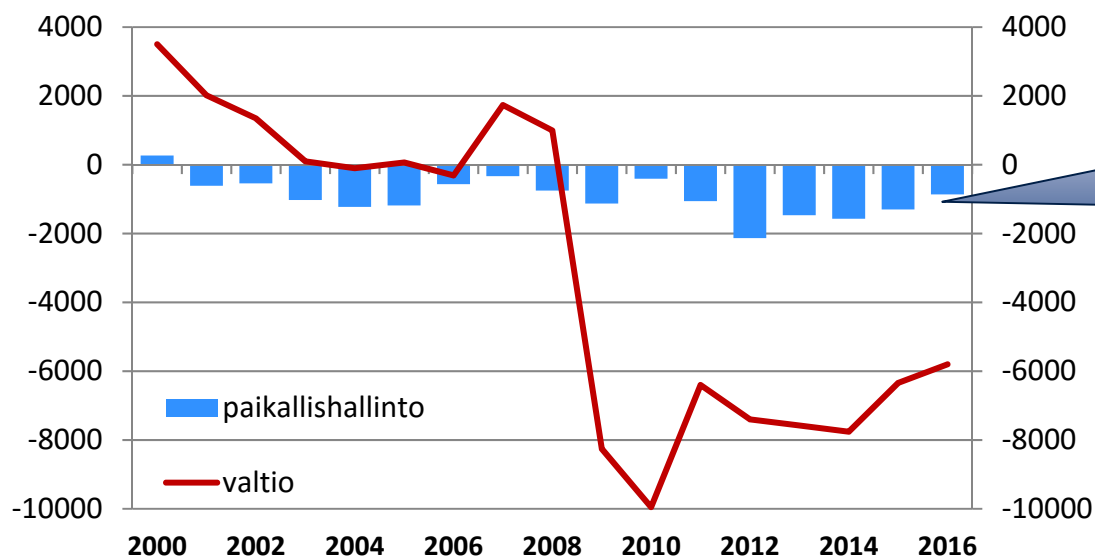
	Kuntakyselyn arvio säästöistä vuonna 2018	Hallituksen tavoite säästöiksi 2018
Sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksut	105	150
Vuosityöajan pidentäminen, kiky	60	190
Subjektiviisen päivähoidon rajaaminen	10	41
Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitus	10	54
Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta	5	20
Omais- ja perhehoidon kehttäminen ja kalliimman laitoshoidon korvautuminen	30	135
Alueellisen erikoissairaanhoidon keskittäminen	0	175
YHTEENSÄ	220	765

Keskeisimmät kuntatalouteen kohdistuvat päätökset VM:n TA-esityksessä 2018

- kiky-leikkaus 120 milj. €, kun työajan pidennykseen perustuva säästöarvio leikataan kuntien valtionosuuksissa täysimääräisesti (tänä vuonna 75 prosenttisesti)
- Kuntien 40 milj. € vos-leikkaus, jota perusteellaan kuntien sote-ICT:n kehittämismenojen pienentämisellä
- Alueellisen erikoissairaanhoidon tehostamisen vaikutusarvion perusteella kuntien kustannusten arvioidaan pienenevän 125 milj. eurolla, mikä merkitsee 32 milj. euron leikkausta valtionosuuksiin. -
- Kiinteistöveroä korotetaan hallitusohjelman mukaisesti 25 milj. € vuonna 2018
- Muita kunnallisveron tuottoa kasvattavia verovähennysmuutoksia: lapsivähennyksen poisto, korkojen verovähennysoikeuden kavennus
- omais- ja perhehoidon kehittämisen arvioidaan pienentävän kuntien kustannuksia 35 milj. €. Valtionosuuksia pienennetään 9 milj. €. Kuntien mukaan säästöt noin viidesosa hallituksen laskelmista.
- Eläketuki (Lex Linström) pienentää kuntien tuloja 30 milj. €, menot pienenevät 24 milj. €
- vaka-maksuja alennetaan, kompensaation riittävydestä (yhteisövero +60 milj. €, kiinteistövero +25 milj. €, vos + 25 milj. €) pidettävä huolta
- Ammatillisen koulutuksen reformi toteutetaan 2018, reformin toimeenpanoon 15 milj. €
- Sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun ehdotetaan 166 milj. €, valinnanvapauskokeiluihin 100 milj. €. Esityksessä ei rahoitusta esivalmisteluun 2018 alkupuolella. Vähimmäistaso maakuntien omien arvioiden mukaan 22 milj. €
- Muutamia lisäpanostuksia esim. paperittomien terveydenhuoltoon (5,3 milj. €), perusopetuksen tasa-arvon vahvistaminen

Kesällä tarkentuneita tilastotietoja: kuntatalouden tilannekuva 2016 koheni, mutta investointien vuoksi velka kasvaa yhä.

Kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto eli kokonaistulojen ja -menojen (ml. investoinnit) erotus, milj. €

Viime vuonna kunta-sektorin rahoitusasema parani 435 milj. €, mutta yhä miinuksella

VM-kanta ei muuttanut kuntatalouden keväällä julkaistua kehitysuraa

- Kuntien kirjanpidon mukaisen kuntatalousennusteen ja kuntatalousohjelman valmistelu käynnissä
 - » Heikennyspainetta: VM:n kuntaennusteessa sisällä lähdes täysimääräisesti hallituksen toimista aiheutuneet laskennalliset sopeutustoimet. Jos vaikutusarvioita muutetaan niin kuntatalouden ennuste heikkenee lievästi
 - » Positiivista painetta: Parantunut suhdannetilanne, kuntataloustilastot vuodelta 2016 paranivat kesäkuussa
- Iso kysymys on edelleen se, että voidaanko kuntataloudesta leikata laskennallisten säästöarvioiden perusteella hyötyjä, joita ei ole saavutettu hallituksen päätösten perusteella
- Auki on myös kilpailukyky sopimuksen vaikutukset kuntatalouteen 2018
- Asiat selkeytyvät lähiviikkoina

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Tuloslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toimintatulot	9,19	9,21	8,95	8,97	6,74	6,92	7,10
Toimintamenot	-36,75	-37,22	-36,42	-36,98	-17,13	-17,54	-18,00
Toimintakate	-27,56	-28,00	-27,47	-28,01	-10,40	-10,62	-10,89
Verotulot	21,77	22,07	21,83	22,40	11,73	11,42	11,55
Valtionosuudet	8,23	8,81	8,67	8,55	2,36	2,50	2,57
Rahoituserät, netto	0,25	0,26	0,26	0,24	0,27	0,27	0,27
Vuosikate	2,70	3,15	3,29	3,17	3,95	3,57	3,49
Poistot ja arvonalent.	-2,66	-2,63	-2,73	-2,83	-2,65	-2,75	-2,85
Satunnaiserät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tilikauden tulos	0,36	0,84	0,84	0,62	1,59	1,10	0,93
muutos-%:							
Toimintatulot	-22,0	0,3	-2,8	0,2	-24,9	2,7	2,7
Toimintamenot	-4,4	1,3	-2,1	1,5	-53,7	2,4	2,6
Verotulot	2,8	1,4	-1,1	2,6	-47,6	-2,6	1,1
Valtionosuudet	0,4	7,0	-1,7	-1,4	-72,4	5,9	2,9

Vuonna 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten sekä ammattikorkeakoulujen yhtiöittäminen sekä tilastouudistus. Vuonna 2017 toimintatuloja ja -menoja sekä valtionosuuksia pienentää perustoimeentulotuen laskutuksen ja maksatuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus.

Talouden paraneminen vuonna 2019 johtuu pääosin siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien verovuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Lähteet: Vuodet 2015-2016 Tilastokeskus,
Vuosien 2017-2021 arviot VM 28.4.2017

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2015-2021, mrd. €

Rahoituslaskelman erä	2015	2016*	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	2,70	3,15	3,29	3,17	3,95	3,57	3,49
Satunnaiset erät, netto	0,33	0,33	0,29	0,29	0,29	0,29	0,29
Tulorahoituksen korjauserät	-0,61	-0,56	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-4,42	-4,23	-4,70	-4,85	-4,05	-4,10	-4,15
Rahoitusosuudet investointeihin	0,19	0,20	0,23	0,25	0,20	0,19	0,19
Investointihyödykkeiden luovutustulot	0,97	0,85	0,88	0,90	0,73	0,70	0,70
Toiminnan ja investointien rahavirta	-0,83	-0,26	-0,59	-0,81	0,55	0,08	-0,04
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset	-0,24	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05	-0,05
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,82	2,43	2,75	3,06	1,80	2,37	2,59
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1,97	-1,96	-2,10	-2,20	-2,30	-2,40	-2,50
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,21	0,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut muutokset	0,16	-0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahavarojen muutos	0,15	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahavarat 31.12.	5,11	5,23	5,24	5,24	5,24	5,24	5,23
Lainakanta 31.12.	17,40	18,02	18,66	19,53	17,02	16,99	17,08

Kuntaliiton viestit budjettivalmisteluun syksyllä 2017 – Ei jakovaraa

- Hyvästä kehityksestä huolimatta kuntatalouden tilanne on tiukka, kunnittaiset erot suuria
 - » Kiky heikentää kuluvana vuonna voimakkaasti tulopohjaa
 - » Menosäästöjä ei ole tulossa odotetulla tavalla
- Kunnilla merkittäviä investointipaineita, esim. korjausvelka
- Palkkakustannukset pidettävä kurissa
- Sote- ja maakuntauudistus tuo epävarmuutta kuntatalouden suunnitteluun ja liikkumavaraan
- Kuntatalouden kestävyydestä ja vakaudesta huolehtiminen on tärkeää
 - » Vero- ja maksumenetykset kompensoitava kunnille

Kuntaliitto: sopeutusta jatkettava

- Kuntaliitto tukee hallituksen tavoitteita sopeuttaa kuntataloutta 700 milj. eurolla vuoden 2019 tasossa
- Hallituksen kuntatalouden säästöt ovat jäämässä kuntakyselyn mukaan vajaiksi, mutta kuntien henkilöstömenosäästöt ja muut omat säästötoimet korjaavat tilannetta
- Osa hallituksen kuntapäätöksistä heikentää kuntataloutta oletettua enemmän
 - » Omais- ja perhehoitajien etujen parannukset ovat lisänneet kustannuksia oletettua voimakkaammin
 - » Varhaiskasvatusmaksujen alennuksilla oletettua suurempia tulojen menetyksiä
- Kuntien on tärkeää jatkaa hallitusohjelmassa mahdollistettuja säästötoimia vielä loppuhallituskauden aikana
- Hallituksen tulee jatkaa lisäsäästöjen etsimistä yhteistyössä Kuntaliiton kanssa

Kuntaliitto: kiky-leikkaus jaksotettava uudestaan

- Kiky-vuosityöajan pidennys pienentää kuntakyselyn mukaan kuntien kustannuksia 60 milj. euroa (vuoden 2019 taso), mutta tällä perusteella kuntien valtionosuuksia leikataan 120 milj. euroa vuonna 2018.
 - » Lisäksi 70 milj. euron leikkaus jo vuonna 2017
- Vuosityöajan pidennykseen perustuva vuosilisäleikkaus jaksotettava uudestaan 2018-2019

Muuta huomioitavaa budjettiriihessä

- Toimenpiteitä korjausvelan, kuten homekoulujen kunnostamiseksi, on valmisteltava kuntasektorin ja valtion yhteistyönä
- Käynnistyneitä kuntaperusteisia alueellisia työllisyyskokeiluja jatkettava vuoteen 2020 asti
- Sote- ja maakuntauudistuksen pidentyneen valmisteluajan edellyttämät resurssit varmistettava